

Полухович Т. Ю.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

СПЕЦИФІКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті проаналізовано основні наукові підходи до визначення поняття “педагогічна творчість”, визначено специфіку педагогічної творчості майбутніх учителів фізичної культури.

Ключові слова: творчість, педагогічна творчість, майбутні вчителі фізичної культури.

Педагогічна творчість – явище складне, багатоаспектне, але водночас цікаве, оскільки праця вчителя завжди була, є і буде професією творчою. Як відомо, творчість – це діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей. Неодмінними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту – результату творчості.

Творчість розглядають як певну діяльність людини або колективу людей, спрямовану на створення нових, оригінальних суспільно-значущих цінностей [4]. Однак варто зауважити, що, на думку деяких дослідників, творчість не обов'язково є створенням чогось нового, вона може мати форми рекомбінації певних відомих елементів або бути руйнівною відносно цих елементів [10].

Проблема творчості перебуває у центрі уваги фахівців різних галузей науки: філософії (Г. Гиргинов, В. Жадько, В. Цапок, А. Печчеї), психології (В. Андрієвська, Г. Балл, О. Киричук, Л. Король, О. Лук), педагогіки (В. Кан-Калик, М. Нікандров, Я. Пономарьов, Н. Посталюк, М. Поташник, С. Сисоєва). Оскільки сутнісне наповнення поняття “творчість” глибоке та багатовимірне, у педагогічній науці не існує єдиного, усталеного бачення цього явища, тому **мета статті** – проаналізувати основні наукові підходи до визначення поняття “педагогічна творчість” та з'ясувати специфіку педагогічної творчості майбутніх учителів фізичної культури.

Останнім часом спостерігається зростання зацікавленості вітчизняних та зарубіжних науковців проблемою підготовки майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної творчості у професійній діяльності. Процес підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності розглядали, зокрема, Ш. Амонашвілі, Г. Балл, І. Зязюн, З. Левчук та інші.

Так, Ш. Амонашвілі вважає, що стати майстром педагогічної справи може тільки яскрава особистість, мудра, чуйна, доброзичлива і принципова людина – першодослідник теоретичних рекомендацій, що своєю творчістю

може збагатити педагогічну науку і практику, започаткувати нові ідеї і підходи [1].

У психологічному аспекті творчість розглядають як необхідну форму існування для повноцінного життя людини (О. Бодальов, А. Маслоу, К. Роджерс, Н. Роджерс та інші). Це зумовлено тим, що пошук сенсу життя невід'ємно пов'язаний із творчим ставленням людини до дійсності, необхідністю повної реалізації її потенційних можливостей [14].

С. Сисоєва вважає, що творчість окремої людини необхідно розглядати у двох аспектах: як сутність якості особистості, в якій відбивається ставлення суб'єкту до самого себе і світу, а також спосіб її самоствердження; як діяльність певного характеру, яка відбиває вищий ступінь активності людини, спрямованої на подолання певного протиріччя відповідно до мети [13].

Я. Пономарьов зазначає, що у творчому процесі принцип діяльності поступово витісняється принципом взаємодії та системним підходом, однак діяльнісний підхід застосовують тоді, коли його розглядають як частковий випадок системного підходу, в основу якого покладена не дія (діяльність), а взаємодія [9].

Розвивальною взаємодією суб'єкта і об'єкта, спрямованою на вирішення діалектичних протиріч, вважає творчість В. Андреев [2]. Крім того, в останні роки окреслилась тенденція до об'єднання когнітивного й особистісного аспектів психології творчості (операційного, мотиваційного, інтелектуального, особистісного тощо) [3].

Російські науковці В. Кан-Калик та М. Нікандров розглядають педагогічну творчість як співтворчість у педагогічній дійсності, яка безперервно змінюється, як мистецтво і як конкретизацію педагогічного ідеалу вчителя в системі завдань, які постійно реалізовує педагог в умовах педагогічної праці. При цьому дослідники зазначають, що творча педагогічна діяльність вчителя завжди зумовлюється індивідуально-психологічними особливостями творчої навчальної діяльності учнів, в свою чергу творча навчальна діяльність учня зумовлена рівнем і характером творчої діяльності вчителя [6, с. 138].

В. Загвязинський вважає, що кінцевим результатом педагогічної творчості є формування особистості нової людини, яке здійснюється у співвідношенні з вимогами суспільства, з доведеними наукою закономірностями та принципами, з досягненнями передових технологій та власним практичним досвідом вчителів у певних умовах створення нової дійсності [5].

І. Раченко розглядає педагогічну творчість як процес створення передового педагогічного досвіду [11, с. 173]. М. Поташник визначає

педагогічну творчість виходячи з ідей оптимізації навчально-виховного процесу і вважає, що пошук оптимального педагогічного рішення у конкретній ситуації завжди пов'язаний із творчістю. Крім того, дослідник зазначає, що специфічною особливістю педагогічної творчості є те, що її об'єктом і результатом є творення людини, а не механізму чи конструкції як у техніці, не образу, як у мистецтві. Саме тому, на думку автора, робота педагога не творчою бути не може, тому що перед вчителем постає велика кількість важко прогнозованих, а іноді й непередбачених факторів, які впливають на його діяльність по формуванню творчої особистості вихованця [10, с. 7].

Л. Рувинський розглядає педагогічну творчість як здатність передбачати, емоційно переживати та оптимально вирішувати завдяки творчій уяві завжди своєрідні проблемні ситуації шкільного життя, проектувати розвиток особистості кожного учня, передбачати становлення та подальший розвиток навіть найнепомітніших позитивних паростків у дитячій психіці, іншими словами, опиратися на позитивне в процесі індивідуального підходу в навчально-виховній діяльності [12].

З. Левчук стверджує, що педагогічна творчість – це діяльність, рефлексія якої зумовлює формування особистості учня як суб'єкта життєтворчості. Крім цього, автор зазначає, що педагогічну творчість завжди супроводжують самопізнання, саморозвиток та самовдосконалення, прагнення до постійного зростання [8, с. 7].

У сучасних умовах творчий педагог, на думку Р. Карпюка, – це передусім дослідник, який володіє певними якостями: науковим психолого-педагогічним мисленням, високим рівнем педагогічної майстерності, певною дослідною сміливістю, розвинутою педагогічною інтуїцією, критичним аналізом, потребою в професійному самовихованні й активному використанні передового педагогічного досвіду [7, с. 5].

Як бачимо, неоднозначність у визначенні поняття “педагогічна творчість” спричинила різноманітність підходів до розуміння її специфіки. Проте аналіз психолого-педагогічної літератури щодо вивчення проблеми творчості дозволяє розглянути реалізацію її основних положень у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах України.

Необхідно зауважити, що результати професійної діяльності вчителя фізичної культури залежать, головним чином, від широти й гнучкості його розуму, здатності до креативності й новаторства, уміння сприймати і трансформувати кращий досвід педагогів-новаторів під потреби конкретного учня чи учнівського колективу, вибудовувати власні педагогічні концепції і підходи у роботі з учнями різного віку. Очевидно, що учитель

фізичної культури тільки тоді зможе стати професіоналом у своїй справі, коли досконало володітиме теорією навчання і виховання, ґрунтовними знаннями предметів медико-біологічного циклу, теорією і методикою фізичного виховання, методикою застосування технічних засобів навчання, комп'ютерних технологій. Все це є вимогою сучасного суспільства до праці педагога.

Творчість вчителя фізичної культури детермінована специфікою його професійної діяльності, адже фізичне виховання – педагогічний процес спрямований на фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму, навчання основним життєво важливим руховим навичкам, вмінням для успішної наступної професійної діяльності. У свою чергу, фізичне виховання є органічною частиною загального виховання, тому має усі загальні ознаки, притаманні педагогічному процесу, який спрямований на вирішення певних конкретних завдань. Основною метою фізичного виховання є формування здорової, розумово підготовленої, соціально активної, морально стійкої, фізично вдосконаленої і готової до майбутньої професії людини. Майбутній учитель фізичної культури повинен підпорядковувати свою професійну діяльність вирішенню цих завдань, що вимагатиме від нього творчого підходу, нестандартного бачення можливостей вирішення різноманітних навчально-виховних ситуацій.

Отже, педагогічна творчість вчителя фізичного виховання детермінована специфікою завдань фізичного виховання. Педагогічну творчість майбутніх учителів фізичного виховання можна розглядати як систему професійних знань, умінь, навичок, мотиваційних установок до творчості у професійній діяльності, що спрямована на нестандартне вирішення на практиці основних завдань фізичного виховання учнів різного віку та стану здоров'я. Зрозуміло, що не кожен студент може оволодіти організаторськими здібностями на творчому рівні, проте майбутній учитель фізичної культури під час навчання у ВНЗ повинен засвоїти досвід організаторської роботи, навчитися організовувати фізкультурно-спортивне життя учнівського колективу, здобути навички творчого підходу до майбутньої професійної діяльності.

Використана література :

1. *Амонашвили Ш. А.* Личностно-гуманная основа педагогического процесса / Ш. А. Амонашвили. – Мн. : Университетское издательство, 1990. – 360 с.
2. *Андреев В. И.* Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / Андреев В. И. – Казань, 1988. – 228 с.
3. *Балл Г. О.* Про психологічні засади формування готовності до професійної праці // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти : науково-методичний збірник / Балл Г. О. – К., 1994. – 384 с.
4. *Гамезо М. В., Домашенко И. А.* Атлас по психологии : учебное пособие для студентов пед. институтов / М. В. Гамезо, И. А. Домашенко. – М. : Просвещение, 1986. – 272 с.

5. *Загвязинский В. И.* Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М. : Педагогика, 1987. – 159 с.
6. *Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д.* Педагогическое творчество / В. А. Кан-Калик, Н. Д. Никандров. – М. : Педагогика, 1990. – 144 с.
7. *Карпюк Р. П.* Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до розв'язання педагогічних ситуацій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Р. П. Карпюк. – Вінниця, 2005. – 24 с.
8. *Левчук З. С.* Формирование готовности к профессиональному творчеству у студентов педвуза : автореф. дис. ... канд. пед. наук / З. С. Левчук. – Минск, 1992. – 19 с.
9. *Пономарев Я. А.* Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М., 1976. – 294 с.
10. *Поташник М. М.* Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт : пособие для учителя / М. М. Поташник. – К. : Рад. шк., 1988. – 187 с.
11. *Раченко И. П.* НОТ учителя : Книга для учителя / И. П. Раченко. – М. : Просвещение, 1988. – 237 с.
12. *Рувинский Л. И.* Самовоспитание чувств, интеллекта, воли / Л. И. Рувинский. – М., 1983.
13. *Сисоева С. О.* Основи педагогічної творчості : підручник / С. О. Сисоева. – К. : Міленіум, 2006. – 460 с.
14. *Чудновский В. Э.* Психологические проблемы смысла жизни / В. Э. Чудновский // Вопросы психологии. – 1995. – № 4. – С. 147-150.

***Полухович Т. Ю.* Специфика педагогического творчества будущих учителей физической культуры.**

В статье проанализированы основные научные подходы к определению понятия “педагогическое творчество”, определена специфика педагогического творчества будущих учителей физической культуры.

Ключевые слова: *творчество, педагогическое творчество, будущие учителя физической культуры.*

***POLYUKHONICH T.* Specificity of pedagogical creativity of the future teachers of physical culture.**

The basic scientific approaches to the definition of “pedagogical creativity” and specific pedagogical creativity of the future teachers of physical culture were analyzes in the article.

Keywords: *creativity, pedagogical creativity, the future teachers of physical culture.*

Рехтема Л. О.
Миколаївській національний університет
імені В. О. Сухомлинського

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розкрито комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують адаптацію до нових умов і вимог шкільного життя. Розглянуто актуальні проблеми адаптації дітей до навчання в школі.

Ключові слова: *адаптація, молодші школярі, організаційно-педагогічні умови.*

Початок у соціальному досвіді дітей молодшого шкільного віку потребує спеціальної педагогічної підтримки. Дітям необхідна допомога у розвитку, інтеграції у суспільство, іншими словами – допомога у